

Любота Я. О.

Студентка 4-го курсу ІПСА

НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Тихонюк О. В., ст. викл., ФСП

НТУУ «КПІ»

Цивільний відповідач у кримінальному процесі

Відтоді як Україна перейшла до ринкових відносин відбулась демократизація суспільства, в якому на перший план висуваються права та інтереси громадян. Демократичне суспільство характеризується широким спектром особистих та майнових прав і свобод, саме тому Основним Законом країни закріплені, а чинним галузевим законодавством забезпечується їх захист і дотримання від будь-яких порушень.

Метою даної роботи є дослідження участі у кримінальному процесі цивільного відповідача.

Заподіяна шкода фізичним та юридичним особам шляхом вчинення злочину повинна бути відшкодована особам, які її зазнали, потенційними носіями матеріальної відповідальності в кримінальному провадженні. Можна виділити дві групи таких осіб: особи, які безпосередньо завдали матеріальну чи моральну шкоду; а також особи, які у відповідності до законодавства несуть матеріальну відповідальність за протиправні дії інших осіб [1, с. 29-30].

Зазвичай особа, яка вчинила злочин, несе відповідальність за заподіяну останнім шкоду.

Проте, є винятки, які зазначені в законі, що за відповідні дії осіб матеріальну шкоду несуть інші фізичні та юридичні особи. За ініціативою цивільного позивача, органів досудового розслідування, прокуратури та суду такі особи залучаються до участі у кримінальному провадженні як цивільні відповідачі [4, с. 219].

Батьки, опікуни, піклувальники несуть майнову відповідальність за дії неповнолітнього, якщо не доведуть, що шкода виникла не з їхньої вини. Під провиною цих осіб, що тягне їхню відповідальність за шкоду, заподіяну неповнолітніми, варто розуміти як нездійснення належного нагляду за неповнолітніми в момент заподіяння шкоди, так і безвідповідальне ставлення до їх виховання або неправомірне використання своїх прав стосовно дітей, результатом якого виявилось неправильне поведіння дітей, що призвело до шкоди. Під провиною навчальних, виховних і лікувальних установ варто розуміти також нездійснення ними належного нагляду за неповнолітніми в момент заподіяння шкоди [3, с. 39].

За новим Кримінальним процесуальним кодексом України (далі — КПК України) правовий статус цивільного відповідача визначається статтею 62. Так, цивільним відповідачем у кримінальному провадженні може бути фізична або юридична особа, яка згідно із законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану злочинними діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння та до якої пред'явлено цивільний позов [2]. Так само, як і щодо цивільного позивача, моментом визнання особи цивільним відповідачем є подання позовної заяви (цивільного позову), а не винесення особою, яка провадить дізнання, слідчим, суддею постанови або судом ухвали про визнання особи цивільним позивачем, як то було визначено КПК України 1960 року [5].

На думку В. Я. Понарина, слідчий вправі залучити особу, як цивільного відповідача, коли [6]: а) є обвинувачений; б) цивільний позивач висунув вимогу про відшкодування збитку. Він зв'язує момент виникнення процесуальної фігури цивільного відповідача з залученням особи як обвинуваченого, а також з визнанням особи цивільним позивачем.

Слід зазначити, що у відповідності до частини 3 статті 61 КПК України цивільного відповідача повідомляють про прийняті процесуальні рішення у кримінальному

провадженні щодо цивільного позову; він отримує їх копії у випадках та в порядку, встановлених цим Кодексом, для інформування та надіслання копій процесуальних рішень підозрюваному, обвинуваченому.

Цивільний відповідач має права та обов'язки, передбачені статтею 42 КПК України для підозрюваного, обвинуваченого, в частині, що стосуються цивільного позову, а також має право визнавати позов повністю чи частково або заперечувати проти нього. Цивільний відповідач повідомляється про прийняті процесуальні рішення в кримінальному провадженні, що стосуються цивільного позову, та отримує їх копії у випадках та в порядку, установлених цим Кодексом, для інформування та надсилання копій процесуальних рішень підозрюваному, обвинуваченому.

Законодавець також дещо змінив підхід до питання представництва цивільних позивачів і цивільних відповідачів.

Так, за новим КПК України представником може бути: особа, яка в кримінальному провадженні має право бути захисником, а саме (стаття 45): адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, а також особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування; при цьому захисником не може бути адвокат, який не внесений до Єдиного реєстру адвокатів та адвокатських утворень або виключений з нього; керівник чи інша особа, вповноважена законом або установчими документами, працівник юридичної особи за довіреністю - у разі, якщо цивільним позивачем, цивільним відповідачем є юридична особа.

Щодо процесуального статусу представників, то вони, як і раніше, користуються процесуальними правами особи, яку представляють. Проте слід зауважити, що новий КПК України не виокремлює законних представників цивільного відповідача, що, очевидно, є його недоліком.

Таким чином, новий КПК України закріплює великий обсяг прав за цивільним відповідачем, проте є і певні недоліки, які полягають у тому, що неповною мірою забезпечується закріплення у Конституції України та Кодексі принцип змагальності. Залишається невирішеною проблема рівноправності всіх учасників кримінального провадження. Нами вбачається вирішення даної проблеми шляхом внесення змін до чинного КПК України у вигляді норм щодо чітко визначених прав та обов'язків цивільного відповідача та моменту набуття статусу цивільного відповідача.

Список використаних джерел

1. Гошовський М.І. Потерпілий у кримінальному процесі України / М. І. Гошовський, О.П. Кучинська. - К.: Юрінком Інтер, 2002. – 340с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9 -10, № 11-12, № 13. – Ст. 88.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т., Т. I / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; за заг ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 768 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К. : Юстиніан, 2012. – 1224 с.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України / прийнятий Верховною Радою України ССР від 28.12.1960 року. Кримінально-процесуальний кодекс України: зі змінами та доповненнями, станом на 1 березня 2011р. / упоряд.: В. І. Маринів, О. Г. Шило. – Х. : Право, 2011. - 232 с.
6. Ханас Х. Р. Цивільний позов у кримінальній справі за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / Х. Р. Ханас // Трибуна дисертанта – 2013. – №20(1) – 138 - 146.

